Vnitrostátní právní předpisy

Irsko

Na této stránce naleznete informace o právním systému v Irsku.

Právní řád

1. Právní nástroje / Prameny práva

1.1 Vnitrostátní prameny práva

Základním zákonem státu je ústava Irska (v irštině Bunreacht na hÉireann), která vstoupila v platnost dne 29. prosince 1937. Zřizuje instituce a státní aparát a zajišťuje třístranné rozdělení moci na složku výkonnou, zákonodárnou a soudní. Také zaručuje základní práva, která soudy podrobily přísnému výkladu a rozšíření.

Primární právní předpisy tvoří zákony přijaté parlamentem Oireachtas, který tvoří prezident Irska, Seanad Éireann (horní komora) a Dáil Éireann (dolní komora). Primární právní předpisy se dělí na: zákony, kterými se mění ústava; aby nabyly účinnosti, musí je občané přijmout v referendu; veřejnoprávní obecné zákony, které mají obecnou platnost; soukromoprávní zákony, které řídí chování konkrétních jednotlivců nebo skupin jednotlivců.

Sekundární právo je nástroj, kterým může parlament Oireachtas přenést zákonodárnou moc na ministra vlády nebo na konkrétní orgán. Pravomoc přijímat akty v přenesené pravomoci musí být výslovně udělena primárními právními předpisy a její výkon řídí přísné podmínky – zásady a politiky, které mají být provedeny, musí být jasně a jednoznačně stanoveny v pověřujícím aktu a orgán přijímající sekundární právní předpisy je musí přísně dodržovat. Nejčastější formou sekundárních právních předpisů jsou zákonné předpisy, ale mohou mít také podobu nařízení, vyhlášek, předpisů pravidel nebo stanov.

Podle článku 50 ústavy zákony týkající se Irska přijaté před rokem 1922 (např. zákony parlamentu Spojeného království) a opatření přijatá Irským svobodným státem (1922–1937), které nejsou v souladu s ústavou, zůstávají v platnosti. Mnoho zákonů z doby před rokem 1922, které pro Irsko neměly žádný trvalý význam, bylo zrušeno tzv. zákony o revizi zákonů v letech 2005 až 2012 (Statute Law Revision Act).

Irský právní systém je postavený na obyčejovém právu, což znamená, že důležitým pramenem práva je soudcovské právo. Podle doktríny precedentu neboli zásady *stare decisis* („setrvat u rozhodnutého“), je soud povinen řídit se rozhodnutími v předchozích případech, zejména rozhodnutími vyšších soudů. Nicméně se jedná o zásadu, a nikoli závazné nezměnitelné pravidlo. Tento soubor právních předpisů zahrnuje pravidla, obecné zásady, zásady k výkladu práva a maximy. Doktrína precedentu rozlišuje mezi *ratio decidendi*, závaznou částí rozhodnutí, která se musí dodržovat, a *obiter dictum*, vyjádřením soudce k otázkám, které byly ve věci předloženy, nebyly podstatné nebo vyvstaly takovým způsobem, že nevyžadují rozhodnutí. *Obiter dictum* není pro budoucí případy závazné, ale může být přesvědčivé.

1.2. Právo Evropské unie

Vzhledem k tomu, že je Irsko členským státem Evropské unie (EU), právo Unie je důležitou součástí vnitrostátního právního řádu státu. Povinnosti vyplývající z členství v Evropské unii zahrnují, že ústava a další vnitrostátní právní předpisy jsou podřízeny právu Unie, kdykoli má Společenství pravomoc. Aby byl stát oprávněn vstoupit do EU a aby se zabránilo nesouladu mezi ustanoveními ústavy a právem Unie, byla nutná změna ústavy.

1.3. Mezinárodní prameny práva

Irsko je signatářem mnoha mezinárodních dohod a smluv a je členem celé řady mezinárodních organizací. Ústava stanoví, že Irsko přijímá obecně uznávané zásady mezinárodního práva, jimiž se řídí vztahy mezi státy.

Irsko je dualistický stát, a aby měly mezinárodní smlouvy formální právní postavení v rámci státu, na rozdíl od postavení mezi státy, musejí být začleněny do vnitrostátního práva parlamentem Oireachtas.

Irsko je signatářem Evropské úmluvy o lidských právech od roku 1953 a od té doby se mohou občané na základě mezinárodních právních závazků státu spoléhat na její ustanovení u Evropského soudu pro lidská práva. Vnitrostátní právní účinek ustanovení Úmluvy nabyla zákonem o Evropské úmluvě o lidských právech z roku 2003, který ji začlenil do irského práva.

2. Další prameny práva

Pokud neexistují formální právní normy, může právní zástupce při projednávání věci či soud při rozhodování citovat akademickou literaturu. Ačkoli existuje debata o tom, zda by se přirozené právo a přirozená práva měly vůbec používat, a že jejich vliv v posledních letech může slábnout, soudy se na ně dovolávají při výkladu ústavy a při výčtu ústavních práv, která nejsou v textu ústavy výslovně uvedena.

3. Hierarchie pramenů práva

Na vrcholu irského právního systému stojí ústava. Právní předpisy, vládní a správní rozhodnutí a praxe mohou být přezkoumány, zda jsou v souladu s ústavou.

Ústava však stanoví, že nezruší platnost žádných aktů nebo opatření, které jsou vyžadovány členstvím v EU. Stanoví to článek 29.4.6 ústavy. Právo Unie má tedy přednost před všemi vnitrostátními zákony včetně ústavy. Vzhledem ke skutečnosti, že právo Unie stanoví, že způsoby jeho provedení určí vnitrostátní procesní požadavky, nástroje provádějící právo Unie přesto musí být v souladu s procesními požadavky ústavy.

Zákon o Evropské úmluvě o lidských právech z roku 2003 jednotlivcům umožňuje, aby se na její ustanovení dovolávali před irskými soudy. Evropská úmluva o lidských právech byla začleněna na podústavní úrovni a ústava si uchovává svoji nadřazenost. Zákon vyžaduje, aby soudy vykládaly a uplatňovaly vnitrostátní ustanovení pokud možno v souladu s předpisy obsaženými v Evropské úmluvě o lidských právech. Pokud vnitrostátní právní předpisy nejsou v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech, je vydáno prohlášení o neslučitelnosti.

Soudy rozhodly, že zásady mezinárodního obyčejového práva jsou součástí vnitrostátního práva na základě článku 29.3 ústavy, ale pouze do té míry, do jaké nejsou v rozporu s ústavou, právními předpisy nebo obyčejovým právem. Mezinárodní smlouvy mohou být ratifikovány pouze tehdy, jsou-li v souladu s ústavou, jinak se vyžaduje referendum.

Právní předpisy mohou být nahrazovány nebo měněny následnými právními předpisy. Sekundární právní předpisy mohou být nahrazeny primárními právními předpisy, jakož i pravomoc přijímat akty v přenesené pravomoci, ale sekundární právní předpisy nemohou rušit primární právní předpisy. Soudy mohou rušit právní předpisy z toho důvodu, že jsou neplatné s ohledem na ustanovení ústavy (právní předpisy po roce 1937) nebo že nejsou s ústavou v souladu (právní předpisy před rokem 1937). Předpokládá se, že právní předpisy po roce 1937 jsou v souladu s ústavou.

Rozhodnutí soudů mohou být nahrazena právními nebo ústavními předpisy a následnými rozhodnutími soudů stejné nebo vyšší právní síly.

4. Vstup nadnárodních nástrojů v platnost

Ústava v původním znění nebyla slučitelná s právem Evropského společenství. Například stanovila, že parlament Oireachtas byl jediným zákonodárným orgánem státu. Z tohoto důvodu bylo do ústavy vloženo ustanovení, které stanoví, že nezruší platnost žádného zákona, aktu nebo opatření, které jsou vyžadovány členstvím v EU. Bylo však rozhodnuto, že pokud by se měly změnit oblast působnosti a cíle, například prostřednictvím nové smlouvy, musí být předložena občanům v referendu, a pokud ji občané přijmou, bude do ústavy vloženo ustanovení potvrzující, že stát tuto smlouvu může ratifikovat.
Pokud právo Unie vyžaduje, aby stát provedl právní předpis ve vnitrostátním právu, je proveden primárními právními předpisy nebo častěji zákonným předpisem vlády nebo ministra vlády.
Podle ústavy se mezinárodní dohody stanou součástí vnitrostátního práva, pokud tak stanoví parlament Oireachtas. To se obvykle provádí pomocí zákona a příkladem je zákon o Evropské úmluvě o lidských právech z roku 2003, jímž byla Úmluva začleněna do vnitrostátního práva, což má za následek, že se jednotlivci mohou na její ustanovení dovolávat před vnitrostátními soudy.

5. Orgány oprávněné přijímat právní předpisy

Ústava stanoví, že parlament Oireachtas, který sestává z dolní komory Dáil, horní komory Seanad a prezidenta, má „výlučnou pravomoc přijímat zákony jménem státu“ s výhradou povinností vyplývajících ze členství ve Společenství, jak stanoví ústava. Aby se navrhované právní předpisy ve formě návrhu zákona staly zákony a nabyly účinnosti, musí být odepsány prezidentem, a pokud má prezident pochybnosti o ústavnosti navrhovaného právního předpisu, může svolat Státní radu, a je-li to nezbytné, postoupit návrh zákona k rozhodnutí Nejvyššímu soudu podle článku 26 ústavy .
Jak bylo uvedeno výše, parlament Oireachtas může svěřit pravomoc přijímat právní předpisy ministru vlády nebo jinému orgánu a tato pravomoc je striktně vymezena pověřujícím aktem. Směrnice EU se obvykle provádí prostřednictvím zákonného předpisu ministra. Zákonodárnou pravomoc lze svěřit celé řadě orgánů, například vládě ministrů, statutárním orgánům, polostátním orgánům, regulačním orgánům, odborným subjektům a místním úřadům.
Podle ústavy je vláda odpovědná za udržování vnějších vztahů a může podepisovat mezinárodní smlouvy a dohody a připojovat se k mezinárodním organizacím s výhradou ústavních požadavků.
Podle systému obyčejového práva je soudcovské právo závazné.

6. Proces přijímání právních norem

6.1. Ústava

Prvním krokem při provádění změn ústavy je podle článku 46 podat návrh zákona v dolní komoře parlamentu Dáil. Tento návrh zákona musí přijmout obě komory parlamentu Oireachtas a poté musí být v referendu předložen občanům, aby jej přijali, nebo odmítli. Podle čl. 47 odst. 1 bude návrh zákona považován za schválený občany, pokud je většina odevzdaných hlasů pro jeho uzákonění. Návrh zákona musí být označen výslovně jako „zákon o změně ústavy“ a nesmí obsahovat žádnou jinou novelizaci. Pokud jej schválí občané, musí návrh zákona podepsat prezident a „prezident jej řádně vyhlásí jako zákon“.
Ustanovení čl. 47 odst. 2 stanoví, že návrh předložený v referendu, který nemění ústavu, bude odmítnut, pokud je většina hlasů proti návrhu a hlasy odevzdané proti návrhu tvoří nejméně jednu třetinu voličů na volebním seznamu.

6.2. Legislativní proces

Prvním krokem při vytváření primárního právního předpisu je obvykle podání návrhu zákona v jedné z komor parlamentu Oireachtas. Každý návrh zákona podaný v dolní komoře Dáil musí být odeslán do horní komory Seanad k projednání, kde mohou být provedeny změny, které musí Dáil zvážit. Pokud je však návrh zákona podán a schválen v horní komoře Seanad a je následně pozměněn dolní komorou Dáil, má se za to, že byl podán v dolní komoře Dáil a musí být vrácen horní komoře Seanad k projednání.
Než je návrh zákona vyhlášen jako zákon, musí jej schválit obě komory parlamentu a musí jej podepsat prezident. Během procesu přijímání návrhu zákona může být návrh zákona pozměňován v dolní komoře parlamentu Dáil i horní komoře Seanad. Ústava však upevňuje svrchovanost lidově zvolené dolní komory Dáil; článek 23 stanoví, že pokud Seanad zamítne nebo změní návrh zákona v rozporu s přáním dolní komory Dáil, může Dáil do 180 dní přijmout usnesení, jímž se bude návrh zákona považovat za přijatý oběma komorami. Seanad má pravomoc pozdržet návrh zákona až o 90 dní, ale nemá pravomoc zabránit tomu, aby se z něj stal zákon, nebo jej změnit, pokud s tím Dáil nesouhlasí.
Drtivá většina návrhů zákonů je podána v dolní komoře Dáil Eireann ministrem vlády.
Návrhy zákonů týkající se financí (např. návrhy zákonů, které se zabývají uložením, zrušením, prominutím nebo úpravou či regulací daní a návrhy zákonů, které zahrnují poplatky z veřejných finančních prostředků) může podávat a přijímat pouze dolní komora Dáil Éireann. Tento typ návrhu zákona se posílá horní komoře Seanad k „doporučením“.
Posledním krokem legislativního procesu je podepsání návrhu zákona prezidentem. Prezident může, po konzultaci se Státní radou, postoupit návrh zákona nebo jeho konkrétní část Nejvyššímu soudu, aby určil jeho ústavnost. Tento postup je známý jako článek 26 Postoupení („Reference“). Jakmile Nejvyšší soud rozhodne, že je návrh zákona ústavní, nemůže být nikdy znovu u soudu napadnut jako protiústavní a prezident jej musí podepsat. Pokud je rozhodnuto, že návrh zákona odporuje ústavě, prezident musí návrh zákona odmítnout podepsat.

6.3. Sekundární právní předpisy

Pověřující zákony obecně stanoví, že právní předpisy v přenesené pravomoci, které zmocňuje, může rušit nebo schvalovat parlament Oireachtas. Tato ustanovení obecně stanoví, aby byly nástroje „předloženy“ buď jedné, nebo oběma komorám parlamentu Oireachtas, který je může ve stanovené lhůtě zrušit. Veškeré sekundární právní předpisy provádějící opatření EU podléhají tomuto mechanismu zrušení. Po přijetí musí být některé zákonné nástroje uloženy v určených knihovnách a oznámení o jejich přijetí musí být zveřejněno v oficiální irské sbírce zákonů Iris Oifigiúil.

6.4. Mezinárodní právo

Vláda může podepisovat mezinárodní smlouvy nebo dohody nebo vstupovat do mezinárodních organizací, bylo však rozhodnuto, že vláda tak nesmí činit, pokud by to mělo omezit výlučnou zákonodárnou pravomoc svěřenou parlamentu Oireachtas nebo jinak porušovat ústavu. Z tohoto důvodu soudy rozhodly, že smlouvy, kterými se mění oblast působnosti a cíle Evropské unie, nemůže vláda schválit, pokud nejsou přijaty občany v ústavním referendu.

7. Vstup vnitrostátních právních předpisů v platnost

Změny ústavy vstupují v platnost poté, co byly přijaty občany, a návrh zákona navrhující změnu podepsal prezident.
Návrh zákona se stává zákonem dnem podpisu prezidentem a nabývá účinnosti v tento den, pokud sám zákon nestanoví jinak. Prezident obvykle návrh zákona nepodepíše dříve než pátý den nebo později než sedmý den po jeho předložení. Zákon může specifikovat datum, od kterého má nabýt účinku, nebo může stanovit, že ministr může vydat „příkaz k zahájení“ (commencement order – sekundární právní předpis), kterým má zákon nebo jeho část vstoupit v platnost. Prezident musí návrh zákona vyhlásit zveřejněním oznámení v irské sbírce zákonů Iris Oifigiúil, v němž je uvedeno, že se návrh stal zákonem.
Sekundární právní předpis stanoví datum, kterým se má stál použitelným.
Rozhodnutí soudu obecně nabývají platnosti ode dne, kdy jsou vydána.

8. Prostředky řešení rozporů mezi různými prameny práva

Jakékoli rozpory mezi různými právními normami nebo prameny řeší soud.

S výhradou nadřazeného postavení práva Unie je ústava základním zákonem státu a má přednost při jakémkoli rozporu s ostatními zákony. Podle článku 34 mohou jednotlivci napadnout ústavní platnost právního předpisu u vrchního soudu. Proti takovému rozhodnutí lze podat odvolání k Nejvyššímu soudu.
Jednotlivci mohou také tvrdit, že jejich ústavní práva nebo ústavní postup byly porušeny jednáním státu.
Předpokládá se, že právní předpisy přijaté po přijetí ústavy v roce 1937 jsou v souladu s ústavou, dokud není prokázán opak.
Mohou nastat okolnosti, za kterých ustanovení ústavy, zejména ustanovení o základních právech, mohou být do jisté míry v rozporu. Soudy v těchto případech k dosažení rozhodnutí použily několik mechanismů, včetně doslovného nebo gramatického výkladu, historického přístupu, přístupu účelnosti nebo chronologického přístupu, doktríny proporcionality, přístupu hierarchie práv a přístupu závazku k přirozenému právu a přirozeným právům.
Existují případy, kdy v důsledku neoblíbeného ústavního rozhodnutí nebo výkladu soudů bylo uspořádáno referendum o změně ústavy.
Pokud jednotlivec tvrdí, že právní předpis porušuje jeho práva podle Evropské úmluvy o lidských právech, může od soudu požadovat prohlášení o neslučitelnosti.
Právo Unie požívá ústavní imunitu vzhledem k tomu, že ústava stanoví, že nezruší platnost žádného aktu nebo opatření, které jsou vyžadovány členstvím, ačkoli způsoby provedení těchto aktů nebo opatření musí být v souladu s ústavou.
Kromě ústavních otázek se platnost právních předpisů v přenesené působnosti posuzuje podle jejich souladu s pověřujícím právním předpisem.
Další informace o irském právním systému, právní předpisy a ústavu naleznete na těchto stránkách:
• https://www.gov.ie/en/organisation/department-of-the-taoiseach
• https://www.courts.ie/judgments
• https://www.irishstatutebook.ie
• http://www.bailii.org
Poslední aktualizace: 25/04/2023
Originální verzi stránky (v jazyce příslušného členského státu) provozuje daný členský stát. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. Evropská komise vylučuje jakoukoli odpovědnost za jakékoli informace nebo údaje obsažené nebo uvedené v tomto dokumentu. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.